

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าประสบการณ์ต่างๆ ในชีวิตของเด็กช่วงอายุ 0 - 6 ปี จะเป็นพื้นฐานสำคัญของการเจริญเติบโตในทุกๆ ด้านของบุคคลในระยะต่อไป ถ้าสิ่งที่เด็กได้รับตอนวัยต้นเป็นไปอย่างราบรื่นเหมาะสมกับลักษณะพัฒนาการ และผู้อบรมเลี้ยงดูเด็กให้ความรัก ความเอาใจใส่ ต่อความต้องการพื้นฐานทั้งหลายของเด็กแล้วก็เชื่อมั่นได้ว่าเมื่อเขาเติบโตขึ้นก็จะเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมต่อไป (คณะกรรมการพัฒนาการศึกษาอบรมและเลี้ยงดูเด็ก, 2535)

ครอบครัว เป็นสถานที่แห่งแรกที่ทำให้การอบรมเลี้ยงดู และวางรากฐานพัฒนาการด้านต่างๆ ให้แก่เด็ก บรรยากาศภายในบ้านที่ประกอบไปด้วยความรักใคร่ ประองดองกันของพ่อแม่ ความเอาใจใส่ใกล้ชิดและความอบอุ่นจากการอุ้ม, กอดรัด, สัมผัสปลอบโยนตั้งแต่วัยทารกทั้งจากแม่ และโดยเฉพาะจากผู้เป็นพ่อที่มีอ้อมแขนแข็งแรง เป็นสิ่งแรกที่เด็กทุกคนต้องการเพราะสิ่งเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานในการสร้างจิตใจที่เข้มแข็งและมั่นคงของลูก (อุษา จุฑสวัสดิ์, 2537)

นักจิตวิทยาหลายท่านได้นับถึงความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูเด็กของพ่อแม่ว่ามีผลต่อบุคลิกลักษณะ และพัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็ก เช่น

Hartshorn & May (1984 อ้างถึงใน ธีรพร กุลนันทน์, 2535) กล่าวว่า พ่อแม่เป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในการที่ลูกจะเลียนแบบการมีอุปนิสัย พฤติกรรมต่างๆ

Sears และคณะ (1981 อ้างถึงใน สุภาพรณ โคตรจรัส, 2527) ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอบรมเลี้ยงดู คือ ความรัก ความอบอุ่นที่เด็กได้รับจากบิดา มารดา ตั้งแต่ระยะแรกของชีวิต รวมทั้งบรรยากาศของความรักและการยอมรับช่วยเหลือลอมให้บุคคลมีพัฒนาการของบุคลิกภาพที่สมบูรณ์ และเป็นผู้มีสุขภาพจิตดี

Freud (1953) ได้ศึกษาถึงพัฒนาการด้านต่างๆ สรุปได้ว่า พ่อแม่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของเด็กอย่างมาก การอบรมเลี้ยงดูเด็กมีความสำคัญต่อการวางแนวทางที่ถูกต้องในการปฏิบัติตน การให้ความรัก ความเอาใจใส่ และแสดงบทบาทของบิดามารดาอย่างชัดเจน

นอกจากนี้ Erikson (1959) ได้เน้นถึงความสำคัญของวัยเด็กว่า เป็นวัยที่กำลังเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบๆตัว ซึ่งเป็นสิ่งที่แปลกใหม่และน่าตื่นเต้นสำหรับเด็ก ถ้าสภาพแวดล้อมที่เด็กประสบอยู่ทำให้เด็กมีความสุข เขาจะมองโลกในแง่ดีมีความเชื่อมั่นในตนเอง และเกิดความไว้วางใจผู้อื่น

ในช่วงอายุ 2 - 3 ปีก่อนเด็กเข้าโรงเรียน พ่อแม่เป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด เด็กในช่วงวัยนี้ต้องการความรักความอบอุ่นของพ่อแม่ เด็กจะมีพัฒนาการเรียนรู้ในด้านต่างๆไปพร้อมกันโดยเฉพาะบทบาททางเพศ ด้วยการเฝ้าสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรม เด็กชายและเด็กหญิงมีความแตกต่างกันในด้านร่างกายและอารมณ์ความรู้สึก เด็กชายที่ไม่มีผู้ชายคอยดูแลและเอาใจใส่ด้านอารมณ์และความรู้สึก มักจะไม่แน่ใจในบุคคลรอบข้างและพฤติกรรมของตนเอง เด็กชายจะลังเลเมื่อมีความสัมพันธ์กับเด็กผู้ชายอื่น เด็กผู้หญิงก็มีลักษณะเดียวกัน ดังนั้น ผู้ปกครองควรเป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อช่วยให้เด็กรู้จักบทบาททางเพศของตน ตลอดจนมีความเข้าใจในการแสดงออกทางเพศของตนได้อย่างเหมาะสม (ธีราพร กุลนานันท์, 2535)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในช่วงอายุ 0 - 6 ปี เป็นระยะที่เด็กเรียนรู้มากที่สุดในชีวิต วิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่จึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ อาจจะกล่าวได้ว่าการพัฒนาสังคมจะต้องเริ่มต้นที่การพัฒนามนุษย์ก่อน และการพัฒนามนุษย์จะต้องพัฒนาที่จุดเริ่มต้นของชีวิตคือ การพัฒนาครอบครัวนั่นเอง

อ้างอิงใน

✿ ผน แสงสิงแก้ว (2528) ได้ให้ความคิดเห็นว่า ความผูกพันรักใคร่ในครอบครัวเป็นรากฐานของความสุขแห่งชีวิต เป็นรากฐานความเป็นปึกแผ่นแห่งสังคมของประเทศชาติบ้านเมืองและของโลก ชีวิตในสังคมย่อมตั้งต้นมาจากครอบครัว ถ้าครอบครัวแตกแยกหรือครอบครัวขาดความผูกพันรักใคร่ต่อกัน ชีวิตในสังคมก็จะแตกแยกประจวบเจตามตัว ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมคิดตามมาในที่สุด

จากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสภาพเศรษฐกิจและสภาพทางสังคม ยังผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่และสุขภาพจิตของคนในสังคม ซึ่งในขณะที่สังคมเจริญขึ้นมากนั้นหน่วยของครอบครัวกลับถูกตัดทอนให้เล็กลงและหลวมลงเรื่อยๆ จากความผูกพันอบอุ่นกว้างขวางแบบครอบครัวขยายกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีความสัมพันธ์เฉพาะพ่อแม่และลูก และปัจจุบันมีครอบครัวจำนวนไม่น้อยที่มีขนาดของครอบครัวเล็กลงไปอีก กล่าวคือมีเฉพาะพ่อ

หรือแม่คนเดียวที่เป็นหลักของครอบครัว หรือเป็นครอบครัวที่มีผู้ปกครองเพียงคนเดียวทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตร

* สุภาพรณ โคตรจรัส (2527) ได้กล่าวว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัวที่มีเฉพาะพ่อหรือแม่คนเดียวนั้น เด็กจะเผชิญกับสถานการณ์ที่กดดันทางด้านจิตใจสูงจากการที่พ่อหรือแม่แสดงคำพูด หรือวาจาจากส่วกระทบถึงอีกฝ่ายหนึ่งในทางลบอยู่ตลอดเวลา ทำให้พ่อหรือแม่ไม่สนใจเพิกเฉยต่อการแสดงความรัก ความเอาใจใส่ต่อเด็ก เป็นผลให้เด็กขาดความรักและการยอมรับจากพ่อหรือแม่ เด็กจะเกิดความรู้สึกว่าตนไม่มีคุณค่า เกิดความรู้สึกเกี่ยวกับตนเองในทางลบ แสดงพฤติกรรมที่เป็นปฏิกิริยา ก้าวร้าว และหาสิ่งที่เป็นที่พึ่งในทางที่ไม่ดี รวมทั้งสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้ยาก

* ศิริพร หลิมศิริวงษ์ (2511 อ้างถึงใน กนิษฐา ไทเดชะวัฒน์, 2531) ได้กล่าวถึงสภาพครอบครัวที่บิดาและมารดาจากกันด้วยการหย่าร้างหรือแยกกันอยู่ หรือคนใดคนหนึ่งเสียชีวิต ทำให้เด็กขาดความรัก ความอบอุ่น ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งจำเป็น และเป็นพื้นฐานของการสร้างความเจริญเติบโตทางอารมณ์ของเด็ก เด็กที่ขาดสิ่งเหล่านี้จะเป็นคนที่มีความหวาดกลัว กังวลอย่างรุนแรงและมีความก้าวร้าว ทำให้เด็กมีปัญหาทางด้านจิตใจ และเป็นสาเหตุให้การปรับตัวของเด็กผิดปกติ เป็นการนำไปสู่การเป็นเด็กทะเลาะได้ง่ายในเวลาต่อมา

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยหลายเรื่องได้ศึกษาถึง ผลการอบรมเลี้ยงดูเด็กในครอบครัวที่มีผู้ปกครองคนเดียว Hatherington & deur (1969 อ้างถึงใน สุชา จันทรเฒ , 2528) พบว่า ในครอบครัวที่ขาดพ่อเด็กชายจะมีการแยกแยะทางเพศน้อยกว่าและกล้ารักชาติธิปไตยของตนได้น้อยกว่าเด็กชายในครอบครัวที่มีทั้งพ่อและแม่ ซึ่งจะเกิดผลเช่นนี้เฉพาะกลุ่มที่มีการจากเกิดขึ้นเมื่อเด็กอายุประมาณ 5 ปี ส่วนในครอบครัวที่ขาดแม่จะทำให้เด็กมีอาการผิดปกติทั้งร่างกายและจิตใจ เช่น ร้องไห้ รุ้จี้ กวน เบื่ออาหาร แยกตนเองไม่คบหาสมาคมผู้ใด

ปัจจุบันนี้นักวิชาการจากหน่วยงานต่างๆ เช่น นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา และนักการศึกษา พบว่าปัญหาครอบครัวที่เกิดจากการหย่าร้างมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งอาจมีสาเหตุจาก ความบีบคั้นทางเศรษฐกิจและสังคม ความไม่พร้อมในการมีชีวิตครอบครัว การมีคู่

สมรรถตั้งแต่อายุน้อย ความไม่เข้าใจกัน ความคิดเห็นที่ไม่ลงรอยกัน และอิทธิพลความคิดในเรื่องครอบครัวจากประเทศตะวันตก เป็นต้น ในยุคปัจจุบันผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัวมากขึ้น เนื่องจากสถิติการหย่าร้างที่พบในสื่อต่างๆ และผลจากการหย่าร้าง คือ บุตร ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการเลี้ยงดูคือมารดาเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เนื่องจากเป็นเพศที่มีความอ่อนไหว มีความห่วงใย และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัวสูง รวมทั้งเป็นบุคคลที่ดูแลทะนุถนอมเลี้ยงดูเด็กมาตั้งแต่อยู่ในครรภ์จนเจริญเติบโต ทำให้เกิดความผูกพันกับเด็กมากกว่าผู้ชายที่เป็นบิดาซึ่งทำหน้าที่หาเลี้ยงครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นความรักความผูกพันของมารดาที่มีต่อบุตรทำให้ครอบครัวที่มีปัญหาแตกแยกหรือหย่าร้างนั้น มารดาจะเป็นผู้รับผิดชอบรับเลี้ยงดูบุตรด้วยตนเองมากกว่าให้บิดาเป็นผู้เลี้ยงดู เมื่อมารดาทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูบุตรเพียงคนเดียวจึงทำให้ต้องรับภาระหนักมากกว่าเดิม และปัญหาที่ตามมา คือ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ด้านสภาพจิตใจ ด้านการเลี้ยงดู ด้านเวลา ด้านการเป็นแบบอย่างทางเพศ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังพบว่า ระยะเวลาของการสูญเสียคู่สมรมีผลต่อการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เนื่องจากมารดาที่เพิ่งพบปัญหาการหย่าร้างมักจะได้รับผลกระทบทางด้านจิตใจและเจตคติต่อชีวิตการสมรสในทางลบ ส่วนมารดาที่มีระยะการหย่าร้างผ่านมานานจะมีเวลาในการปรับสภาพจิตใจ ปรับตัวและยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตได้ อีกทั้งจำนวนบุตรและเพศของบุตรก็อาจจะส่งผลกระทบต่อมารดาด้วย ดังนั้นผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูที่ช่วยให้เด็กได้มีการพัฒนาให้ครบ 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์จิตใจ ด้านสังคมและบุคลิกภาพ และด้านสติปัญญา ให้เท่าเทียมกับเด็กในครอบครัวปกติที่มีทั้งบิดาและมารดาอยู่ร่วมกัน

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดา ที่ทำในปัจจุบันมักเป็นการศึกษาในเชิงปริมาณที่ไม่ได้สืบค้นหาสาเหตุที่แท้จริงที่แอบแฝงเบื้องหลังการอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาที่ทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูเด็กเพียงลำพังคนเดียว เพื่อจะได้เข้าใจถึงความรู้สึกนึกคิดและการแสดงออกของมารดาที่มีต่อเด็กรวมทั้งพฤติกรรมของเด็กที่แสดงออกมา ซึ่งการทำวิจัยนี้ผู้วิจัยจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับผู้ปกครองและตัวเด็กในสถานการณ์จริงด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลึกถึงการอบรมเลี้ยงดูของมารดา

ผู้วิจัยจึงเลือกกรุงเทพมหานครเป็นสนามของการวิจัย เนื่องจากกรุงเทพมหานคร เป็นสถานที่ที่มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยีสูงมากทำให้เกิดสภาวะการแข่งขัน

ทางเศรษฐกิจและสังคมมากขึ้นเป็นเงาตามตัวทำให้เกิดการกระจายรายได้ และการจ้างงาน อยู่ในเกณฑ์สูง ดังนั้นประชาชนที่อยู่ตามสถานที่ต่างๆจึงพากันโยกย้ายถิ่นฐานเพื่อมาทำงานและตั้งหลักแหล่งอยู่ในกรุงเทพมหานคร การที่ประชาชนจากที่ต่างๆเข้ามาอาศัยอยู่รวมกันมาก ทำให้เกิดการแบ่งระดับชั้นทางเศรษฐกิจและสังคม เกิดการรวมกลุ่มทางสังคม และเกิดชุมชนต่างๆที่มีความหลากหลายของผู้คน ซึ่งมีลักษณะการดำเนินชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ที่แตกต่างกันไป รวมทั้งเกิดการสร้างครอบครัวใหม่ของบุคคลที่มาจากพื้นฐานต่างกัน เช่น การศึกษา อาชีพ รายได้ ฐานะการเงิน และพื้นฐานครอบครัว ทั้งนี้ครอบครัวเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของสังคม ซึ่งในปัจจุบันครอบครัวในกรุงเทพมหานครมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก และมีความเปราะบางทั้งด้านวัตถุและจิตใจ ทำให้อิทธิพลของสภาพแวดล้อมภายนอกในด้านต่างๆที่กล่าวมาส่งผลกระทบต่อสถานภาพของครอบครัวและเป็นสาเหตุของปัญหาครอบครัวล่มสลาย จากข่าวทางสื่อต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ และจากเหตุการณ์ที่เห็นกันทั่วไป มีการแสดงให้เห็นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากความเจริญที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน เช่น ปัญหาการจราจร ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติดอันตราย และปัญหาลำคัฎที่กำลังเป็นที่น่าห่วงใยในสังคมปัจจุบันนี้คือ ปัญหาครอบครัว

ใน พ.ศ 2535 นิตยา คุชภักดี ได้กล่าวว่า กรุงเทพมหานครมีอัตราการจดทะเบียนหย่าสูงที่สุดถึง 25 % และมีแนวโน้มที่สูงขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งหมายความว่า มีครอบครัวที่แยกกันอยู่ถึงร้อยละ 25 และบุคคลที่เหลือต้องแบกรับผิดชอบครอบครัว หลังจากสูญเสียคู่สมรสด้วยตัวของตนเอง ซึ่งโดยทั่วไปพบว่า เมื่อเกิดสภาพครอบครัวแตกแยกนั้น ผู้หญิงมักเป็นบุคคลที่รับภาระครอบครัวที่เหลือมากกว่าผู้ชาย ด้วยเหตุผลดังกล่าว กรุงเทพมหานครจึงจัดได้ว่าเป็นจังหวัดที่นำศึกษาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อให้ทราบถึงวิธีการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาบุตรในด้านต่างๆ ของมารดาที่ทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตรเพียงผู้เดียวว่า มีปัญหาหรือปัจจัยอะไรที่จะส่งผลกระทบต่อการอบรมเลี้ยงดู เพื่อที่จะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่เป็นแนวทางให้องค์กร มูลนิธิ หน่วยงานต่างๆได้ช่วยเหลือและพัฒนาครอบครัวต่อไป

คำถามในการวิจัย

1. ครอบครัวที่มีมารดาเป็นผู้ปกครองคนเดียว มีการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยอนุบาลอายุ 3-6 ปี อย่างไรบ้าง
2. ปัจจัยอะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กในวัยอนุบาลอายุ 3-6 ปี ของครอบครัวที่มีมารดาเป็นผู้ปกครองคนเดียว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยอนุบาล ในกรุงเทพมหานครของครอบครัวที่มีมารดาเป็นผู้ปกครองคนเดียว
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยอนุบาล ในกรุงเทพมหานครของครอบครัวที่มีมารดาเป็นผู้ปกครองคนเดียว

ขอบเขตของการวิจัย

1. กรณศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ คือ มารดาที่ทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูบุตรอายุ 3-6 ปี แต่เพียงผู้เดียวที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 6 คน
2. ผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง เป็นระยะเวลา 16 สัปดาห์ โดยการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม รวมทั้งการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ
3. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยอนุบาลของมารดา ใน การพัฒนาด้านร่างกาย ด้านอารมณ์จิตใจและคุณธรรม ด้านสังคมและบุคลิกภาพ และด้านสติปัญญา

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ครอบครัว หมายถึง มารดา และสมาชิกที่อาศัยอยู่ร่วมกันในบ้านที่มี เด็กวัยอนุบาล ซึ่งมาจากครอบครัวที่บิดา มารดาหย่าร้าง แยกกันอยู่ และบิดาถึงแก่กรรม

ครอบครัวที่มีผู้ปกครองคนเดียว หมายถึง ครอบครัวของเด็กวัยอนุบาลที่มีมารดาทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูบุตรแต่เพียงผู้เดียว เนื่องจากบิดามารดาแตกแยก หย่าร้าง หรือ บิดาถึงแก่กรรม

เด็กวัยอนุบาล หมายถึง เด็กที่มีอายุระหว่าง 3-6 ปี ซึ่งมาจากครอบครัวที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครและมีมารดาทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูแต่เพียงผู้เดียว

การอบรมเลี้ยงดู หมายถึง การหาเลี้ยงครอบครัว และการใช้วิธีการต่างๆ ในการอบรมเลี้ยงดู สั่งสอน แนะนำ และปฏิบัติต่อเด็ก เพื่อที่จะส่งเสริมและสนองความต้องการของเด็ก ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์จิตใจและคุณธรรม ด้านสังคมและบุคลิกภาพ และด้านสติปัญญา

ครอบครัวที่เป็นกรณีศึกษา หมายถึง ครอบครัวที่มีมารดาเป็นผู้ปกครองคนเดียวของเด็กวัยอนุบาล ซึ่งผู้วิจัยคัดเลือกเป็นตัวอย่างประชากร จำนวน 6 ครอบครัว

ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยนี้เป็นการศึกษารายกรณีเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยอนุบาลอายุ 3 - 6 ปี ของครอบครัวที่มีมารดาเป็นผู้ปกครองเพียงคนเดียวในกรุงเทพมหานคร จำนวน 6 ครอบครัว ฉะนั้นผลการศึกษาวิจัยที่ได้ จึงเป็นผลสรุปเฉพาะกรณีที่เลือกศึกษาเท่านั้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ในลักษณะกรณีศึกษา (Case Study) โดยผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษา และใช้วิธีการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม รวมทั้งการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การสร้างเกณฑ์ในการเลือกกรณีศึกษา

1) การเลือกชื่อนาม โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจงโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ตามเกณฑ์ที่กำหนด

2) การเลือกกรณีศึกษา โดยการสำรวจประชากรที่ศึกษาได้แก่ มารดาที่ทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูบุตรเพียงลำพังคนเดียว ที่มีบุตรอายุ 3 -6 ปี กำลังศึกษาระดับชั้นอนุบาลที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครจำนวน 6 คน

2. เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชุด คือ แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม และแบบวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1) ศึกษารวบรวมข้อมูลพื้นฐานจากเอกสาร ตำรา สิ่งพิมพ์ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก โดยเฉพาะในครอบครัวที่มีผู้ปกครองคนเดียวเพื่อเป็นแนวทางกำหนดกรอบแนวคิดในการสังเกตและสัมภาษณ์

2) สร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกรอบแนวคิด ได้แก่

ก. แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม ซึ่งใช้บันทึกข้อมูลจากการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม รวมทั้งการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ จากมารดาที่เป็นกรณีศึกษา โดยใช้แนวคำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของครอบครัวกรณีศึกษา การหาเลี้ยงครอบครัว และการส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจและคุณธรรม สังคมและบุคลิกภาพ และสติปัญญา

ข. แบบวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งใช้วิเคราะห์ข้อมูลจากข้อมูลที่อยู่ในแบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยการจัดทำดัชนีคำเพื่อเป็นแนวทางในการเก็บข้อมูล และใช้แบบบันทึกข้อมูลภาคสนามไปสัมภาษณ์มารดา 6 คนที่เป็นกรณีศึกษาและบุคคลที่เกี่ยวข้องแบบไม่เป็นทางการ และใช้การสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วมประกอบด้วย เป็นระยะเวลา 12 สัปดาห์ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาจัดทำดัชนีข้อมูลเพื่อตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้น หลังจากนั้นเก็บข้อมูลภาคสนามเพิ่มเติมในส่วนที่ยังขาดไป เป็นระยะเวลาอีก 4 สัปดาห์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

- 1) นำเสนอข้อมูลเบื้องต้นอย่างละเอียดด้วยการบรรยาย (Descriptive)
- 2) วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้แบบวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ก. วิเคราะห์ข้อมูลโดยการเปรียบเทียบ

ข. วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ส่วนประกอบ

5. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อความรู้เกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยอนุบาลของครอบครัวที่มีผู้ปกครองคนเดียว
2. ได้ข้อมูลพื้นฐานเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมบทบาทของมารดาในการอบรมเลี้ยงดูบุตรด้านร่างกาย ด้านอารมณ์จิตใจและคุณธรรม ด้านสังคมและบุคลิกภาพ และด้านสติปัญญา ในครอบครัวที่มีผู้ปกครองคนเดียว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย